

ÖĞRENCİLERİN COĞRAFYA DERSİNDE HAZIR BULUNUŞLULUK DÜZEYLERİNİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

*Mehmet Fatih KAYA**

ÖZET

Bu çalışmada; coğrafya öğretmenlerinin, öğrencilerin hazır bulunuşluluk düzeylerinin coğrafya eğitim-öğretim sürecinde ne tür bir etkiye sahip olduğu konusundaki görüşlerinin ortaya konulması amaçlanmıştır.

Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden olan yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Gaziantep il merkezinde görev yapmakta olan 17 coğrafya öğretmeni oluşturmaktadır. Görüşme yoluyla elde edilen veriler betimsel ve içerik analiz yöntemleri kullanılarak analiz edilmiştir.

Araştırma sonucunda öğrencilerinin hazır bulunuşluluklarının Anadolu liselerinde yeterli düzeyde olduğu, düz ve meslek lise türlerinde ise istenen düzeyden düşük olduğu saptanmıştır. Hazır bulunuşluluk düzeyinin yetersizliğin nedenleri; öğrenci, veli, çevre, sınıf, sınıf mevcudu, araç-gereç ve yönetici kaynaklı olduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonuçlarından hareketle bazı önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Hazır bulunuşluluk, Eğitim-öğretim süreci, Coğrafya öğretmenleri

EVALUATION OF THE READINESS LEVEL OF STUDENTS IN GEOGRAPHY LESSON IN REGARD TO TEACHERS' VIEWS

ABSTRACT

In this study, it was aimed to reveal views of geography teachers about students' readiness level's influence on geography education process.

A semi-structured interview technique as one of qualitative research methods was utilized in this study. Sample of the study consisted of 17 geography teachers that work in schools of Gaziantep city centre. From interviews extracted data was analysed by descriptive and content analysis.

As a result of the research it has been determined that, as student readiness level at Anatolian Highschools are at sufficient level, its counterpart on normal and vocational high schools is lower then expected. The main reasons of the lowness of the student readiness level was determined as student, parent, environment, class, class size, tools and administration based reasons. From the point of the research there has been made some suggestions.

Keywords: Readiness, Education Progress, Geography teachers

Giriş

* Yard. Doç. Dr., Siirt Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Coğrafya Eğitimi Bölümü. Elmek: cogrfyaci27@hotmail.com

Bilim ve teknolojik gelişmeyle günümüzde bilginin yapısı, bilgiyi öğretmenin ve öğrenenin niteliksel ve niceliksel özellikleri ve görevleri, geçmiş dönemlere göre değişmiştir. Eğitim-öğretim açısından bakıldığında öğretmenin konumundaki öğretmenin bilginin kaynağı değil, bilgiye giden yol gösterici konumunu; öğrenen konumundaki öğrenci ise pasif bilgi alıcısı değil, öğrenmeye aktif katılımı ve gayretiyle öğrenci merkezli öğrenme görevini üstlenmiştir (Kazu, Yeşilyurt, 2008: 185-186).

Öğretmen odaklı, tek yönlü iletişime dayalı eğitim sistemleri, genellikle analitik düşünemeyen, yeni sentez ve birleşimler oluşturamayan, kendini tanıyamayan, ifade edemeyen bireylerin yetişmesine yol açmaktadır. Tek taraflı bir anlatım, daha çok bilginin aktarımına odaklandığı için, öğrenciye düşen görev, kendisine öğretmen tarafından aktarılanları depolamak, bir başka deyişle aktarılan bilgileri ezberlemekten öteye geçememektedir. Bilgiyi ezberleme ve sonra bu ezberlenen bilgiyi aynen aktarma, tek yönlü bir gelişimdir ve sadece bilişsel gelişimle ilgilidir. Oysa davranışın gelişiminde bilişsel alanların yanı sıra duyuşsal ve psikomotor alanlar da dikkate alınmalıdır. Yıllardır geleneksel eğitim anlayışı olarak eleştirilen, öğretim sürecinde öğretmenin aktif olduğu öğrencilerin ise pasif olarak daha çok dinleyici konumunda kaldığı bir öğrenim sürecinde öğrenilenler yalnızca ezber düzeyinde kalmakta, öğrenmeler yaşantılara dayalı olmadığı için de davranışa dönüşmemektedir. Bu şekilde gerçekleşen bir öğretme-öğrenme yaşantısı ise ne öğretmeni, ne öğrenciyi ne de toplumu mutlu etmektedir. Oysa öğrencinin öğrenme sürecinde aktif olduğu, bireysel özelliklerinin dikkate alındığı, sözelimi oyun içinde bireyin kendi yaşantısı yolu ile edindiği öğrenmeler, bireyde kolayca davranışa dönüşebilmektedir. (Aykaç, 2007: 24-25). Öğretmen, öğrencinin öğrenme işine katılmasında ve başarılı olmasında büyük rol oynar. Ancak öğretmen sınıf ortamında gerekirse öğrenci ihtiyaçlarına uygun olarak planını değiştirebilmeli ve öğrencilere alternatif etkinlikleri sunabilmelidir. Öğretmenin bunu gerçekleştirebilmesi için, deneyimli, esnek ve uyarlayıcı niteliklere sahip olması gerekir. Her ne kadar öğretmen anlatacağı konuları ders planına göre anlatması gerekli ise de öğrencilerin fiziksel ve psikolojik hazır bulunuşluluk düzeylerini de göz önüne alması gerekir. Hazır bulunuşluluk çağdaş eğitim-öğretim sürecinde en önemli faktörlerden birisidir (Çelikten, Şanal ve Yeni, 2005: 219-220). Her öğrenci farklı aileden ve çevreden okula gelen birbirinden farklı bireylerdir ve her öğrenci farklı özelliklere sahiptir. Bu farklılıklardan birisi de öğrencilerin hazır bulunuşluluk düzeyidir (Özgan ve Tekin, 2011: 422).

Hazır bulunuşluluk olgunlaşma ve öğrenmeyi kapsayan bir terimdir. Olgunlaşma bireyin yaşla birlikte artan yeterlilikleriyle ilgiliyken; öğrenme bireyin önceki öğrenmelerinin, ilgilerinin, tutumlarının, güdülenmişliğinin, yeteneklerinin ve sağlık durumunun uygun olmasıyla ilgilidir. Bireyler ancak öğrenmeye hazır oldukları şeyleri öğrenebilirler. Bir konuyu öğrenmeye hazır olmayan bireye o konuyu öğretmek sakıncalıdır. Çünkü bireyde konuyu öğrenememekten kaynaklanan eksiklik ve yetersizlikler öğrencilerde olumsuz duygular geliştirebilir. Bunun için öğretmen bir konuyu öğretmeye çalışırken öğrencinin hazır bulunuşluluk düzeyini göz önünde bulundurarak daha önce öğrenilenlerin üzerine yeni bilgiler eklemelidir (Bacanlı, 2003; Düzgün, 2002; Senemoğlu, 2002). Öğrenciler ancak mevcut düzeylerine göre sunulan bilgiyi alabilirler. Öğretmenlerin eğitim-öğretim sürecine öğrencilerin hazır bulunuşluluk düzeyleri doğrultusunda yön vermeleri daha etkili bir eğitim-öğretim sürecinin gerçekleşmesinde son derece önem taşımaktadır.

Öğrencilerin hazır bulunuşluluk düzeyleriyle ilgili çok sayıda çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalardan bazıları aşağıda verilmiştir.

Akengin ve Süer (2011) tarafından yapılan çalışmada, 6. sınıf Sosyal Bilgiler programında yer alan coğrafi kavramlar bakımından öğrencilerin hazır bulunuşluluk düzeyleri tespit edilmeye çalışılarak, bu kavramların çeşitli yöntem-tekniplerle ne kadar öğretilip geliştirilebildiğinin tespiti

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/4 Fall 2011

amaçlanmıştır. Araştırma öğretmenlerin kendi uygulamalarını gözlemleme, önceden var olan ya da öğretim sürecinde ortaya çıkan bir sorunu anlama ve çözümleri üretmeye yönelik bir sorgulama süreci olarak bilinen ve daha çok nitel araştırma ağırlıklı eylem araştırması olarak planlanmıştır. Yapılan çalışmada, elde edilen verilerin değerlendirilmesi, uygulanan kavram öğretim teknikleri ile öğrencilerin coğrafya konularına yönelik tutumlarında ve kavramları öğrenme düzeyinde artış olduğu tespit edilmiştir.

Özgan ve Tekin (2011) tarafından yapılan çalışmada; öğrencilerin hazır bulunuşluluk düzeylerinin sınıf yönetimini nasıl etkilediği incelenmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin istenen hazır bulunuşluluk düzeyinde olmadıkları ve bu durumun sınıf yönetimini olumsuz yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Erkan ve Kırca (2010), Banu (2007) tarafından yapılan çalışmalarda okul öncesi eğitim döneminde bulunan öğrencilerin hazır bulunuşluluk düzeyleri çeşitli yönleriyle araştırılmıştır. Erkan ve Kırca, okul öncesi eğitimin ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin okula hazırlık becerileri üzerindeki etkisini cinsiyet, anne ve baba öğrenim düzeyine göre incelemiştir. Araştırma sonucunda, okul öncesi eğitimin ve anne-baba öğrenim düzeyinin çocukların okula hazır bulunuşluluk üzerinde anlamlı bir farklılık yarattığı; cinsiyetin ise okula hazırlık becerileri üzerinde anlamlı bir farklılık yaratmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Banu yaptığı çalışmada; okul öncesi eğitim kurumlarındaki altı yaş grubu öğrencilerin yazmayı öğrenmeye hazır olup olmadıkları belirlenmeye çalışılmıştır.

Yolcu (2009) çalışmasında; birinci sınıfta okuyan sınıf öğretmeni adaylarının, görsel sanatlar öğretimi dersi bağlamında hazır bulunuşluluk düzeylerini belirlemeyi amaçlamıştır. Söz konusu çalışmada “Cinsiyet” ve “Lisede Sanat Dersi Alma Durumu” değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği ve Görsel Sanatlar Eğitimi dersini yürütecek olan sınıf öğretmeni adaylarının sanata ilişkin dersler bağlamında hazır bulunuşluluk düzeylerinin yeterli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Göçer (2008) yaptığı çalışmada, eğitim fakültesinde verilen teorik ve uygulamalı eğitim sonucunda öğrencilerin alan bilgisi, meslek ve insan sevgisi, iletişim gücü, sınıf yönetimi, planlama, değerlendirme vb. yeterlilikleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışma sonucunda öğretmenlik mesleğine hazır bulunuşluluk bakımından eğitim fakülteleri öğrencilerinin yeterli hazır bulunuşluluk düzeyinde oldukları sonucuna varılmıştır.

Ünal ve Özdemir (2008), eğitim fakültelerinde ortak ders olarak okutulan yabancı dil derslerinde öğrencilerin bilişsel hazır bulunuşluluk düzeylerinin akademik başarılarına etkisini araştırmışlardır. Araştırma sonunda öğrencilerin hazır bulunuşluluk düzeylerinin ve akademik başarılarının cinsiyete göre bayan öğrenciler lehine fark olduğu, ortaöğretimde hazırlık okuyanların hazırlık okumayan öğrencilere göre hazır bulunuşluluk düzeylerinin ve akademik başarılarının yüksek olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak hazır bulunuşluluk düzeyleri yüksek olan öğrencilerin akademik başarılarının da yüksek olduğu yargısına varılmıştır.

Yenilmez ve Kakmacı (2008); ilköğretim yedinci sınıf öğrencilerinin matematik hazır bulunuşluluk düzeylerini araştırmışlardır. Çalışma sonucunda yedinci sınıf öğrencilerinin matematikteki hazır bulunuşluluk düzeylerinin matematik başarısı, matematiğe olan ilgi ve matematiği başarmaya ilişkin inançlara göre farklılaştığı, cinsiyete göre ise farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen sonuçlardan hareketle matematik hazır bulunuşluluk düzeyini yükseltmeye yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Unutkan (2007) çalışmasında, çocukların yaşadıkları evin yapısının ilköğretime hazır bulunuşluluk düzeyleri üzerindeki etkisini incelemiştir. Çalışmada okul öncesi dönem çocuklarının evin yapısıyla ilgili birçok değişkenin çocukların ilköğretime hazır bulunuşluluğunda

Turkish Studies

farklılıklara yol açtığı saptanmış ve anne-babaların bilgilendirilmesinin önem kazandığı sonucuna ulaşmıştır.

Dünyamızın giderek küçülmesine karşın eğitim alanındaki sorunların giderek arttığı bilinen bir gerçektir. Türkiye’de de birçok toplumsal sorunun temelinde eğitimin yer aldığı ve ne yazık ki bu sorunların gün geçtikçe daha karmaşık hale geldiği bilinmektedir. Bu durum eğitimle ilgili kişi ve kurumların konuya daha büyük bir hassasiyetle eğilmelerini zorunlu hale getirmiştir (Çelikten, Şanal ve Yeni, 2005: 234). Coğrafya, disiplinler arası bir bilim olması neticesiyle bünyesinde hem sayısal hem de sözel birçok soyut konu barındırmaktadır. Bu nedenle etkin bir coğrafya öğretimi için öğrencilerin bu konulara yönelik hazır bulunuşluluklarının yeterli düzeyde olması gerekmektedir. Araştırmacının öğretmenlik deneyiminden hareketle coğrafya konuları verilirken öğrencilerinin hazır bulunuşluluk düzeylerinin farklı oluşu ve bu durumun öğrenme üzerindeki etkisi çalışmanın konusunun belirlenmesinde etkili olmuştur. Çalışma öğretmen görüşlerine göre öğrencilerin hazır bulunuşluluk durumlarının belirlenmesi, karşılaşılan sorunlar ile bu sorunlara çözüm önerileri sunmayı amaçlamaktadır. Araştırmanın bulgularıyla coğrafya eğitiminde daha önce yapılmış çalışmalara destek olacağı ve yeni araştırmalara ise ışık tutacağı beklenmektedir.

Problem Cümlesi

Araştırmanın problem cümlesi “Öğrencilerin coğrafya dersinde hazır bulunuşluluk düzeylerinin yeterliliği, varsa yetersizliklerinin kaynakları ve nedenleri, öğretim süreçlerine olan etkileri ve öğrencilerin hazır bulunuşluluk düzeylerinin artırılmasına yönelik önerileri üzerine Coğrafya öğretmenlerinin görüşleri nelerdir?” ifadesi olup, bu temel problem kapsamında aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır:

1. Öğrencilerin hazır bulunuşlulukları yeterli düzeyde midir?
2. Öğrencilerin hazır bulunuşluluk düzeylerindeki yetersizliklerin kaynakları ve bu kaynaklara ilişkin temel nedenler nelerdir?
3. Öğrencilerin hazır bulunuşluluk düzeyleri coğrafya öğretim sürecini nasıl etkilemektedir?
4. Öğrencilerin hazır bulunuşluluk düzeylerini arttırabilmek için öğretmen önerileri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinde; üzerinde araştırma yapılan kişilerin bakış açılarıyla araştırılan olay, olgu, norm ve değerleri inceleyerek bütüncül bir yaklaşımla algıların ortaya konulması amaçlanmaktadır. Ayrıca esnek ve tümevarımcı bir analize sahip olması bu yöntemin araştırma deseninin en önemli özelliğidir (Ekiz, 2009; Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu bağlamda nitel araştırmalarda kullanılan görüşme tekniğinin belirleyici özelliği de görüşülen bireylerin bakış açılarını, neyi ve neden düşündüklerini; duygu, tutum, davranışlar ve bu davranışlarını yönlendiren etkenleri ortaya koymaktır (Ekiz, 2009; Kuş, 2009, Karasar, 2007). Araştırmada öğrencilerin hazır bulunuşluluk düzeyi ve mevcut düzeyin coğrafya konularının öğrenilmesi üzerindeki etkisi konusunda var olan durumu betimlemeye, öğretmenlerin bu konudaki düşünce ve görüşleri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Çalışma Grubu

Çalışma grubuna (örneklem); Gaziantep il merkezinde 2010-2011 eğitim-öğretim yılı Gaziantep il zümre öğretmenler toplantısına katılanlar içerisinde seçkisiz (random) olarak 17 coğrafya öğretmeni seçilmiş ve araştırma kapsamında bu öğretmenlerin uygun oldukları zamanda görüşme yapılmıştır.

Verilerin Toplanması

Hazırlanmış olan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile önce 5 öğretmenle görüşme yapılarak pilot uygulama yapılmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda görüşme formu üzerinde gerekli değişiklikler yapılarak, sorular yeniden yapılandırılmıştır. Bu durum soruların geçerliliğini desteklemesi açısından önem taşımaktadır. Araştırmada nitel verilerin sayısallaştırması yapılarak güvenilirlik artırılmıştır. Görüşmelere yeteri kadar zaman ayrılması ve sorulara içten cevap verilmesi için, görüşmeler öğretmenlerin uygun olduğu zamanda yapılmıştır.

Verilerin Tanımlanması

Öğretmenlerle yapılan görüşme sonucunda elde edilen veriler betimsel ve içerik analiz yöntemleri kullanılarak analiz edilmiştir. Betimsel analiz sonucunda elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. İçerik analizi yapılırken, birbirine benzeyen veriler, belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilir ve bunlar okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenlenerek yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 224-227). İçerik analizinde kategorisel ve frekans analiz teknikleri kullanılmıştır. Kategorisel analiz belli bir mesajın önce birimlere bölünmesi ve ardından bu birimlerin, belirli kriterlere göre kategoriler halinde gruplandırılmasıdır. Frekans analizi ise birim ve öğeleri sayısal, yüzdesel ve oransal bir tarzda görülme sıklığını ortaya koymaktadır (Bilgin, 2006: 18-19).

Araştırma sonucunda elde edilen veriler ve yorumları katılımcılara ve iki uzmanın incelemesine başvurularak iç geçerlilik artırılmıştır. Araştırmanın betimsel analizi aşamasında şu sıralama izlenmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 224):

1. *Betimsel analiz için bir çerçeve oluşturma:* Görüşme formu hazırlanmadan önce ilgili alan yazı taraması yapılmıştır. Bu alan yazı taraması ve öğretmenlerle yapılan görüşme sonucunda araştırma soruları oluşturulmuştur. Her bir öğretmen için yarı yapılandırılmış dört tane sorunun bulunduğu görüşme formu hazırlanmıştır.
2. *Tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi:* Görüşme sürecinde elde edilen veriler not alınarak kaydedilmiştir. Görüşme formuna aktarılan bilgilerin geçerliliğini sağlamak amacıyla uzman görüşlerine başvurulmuştur.
3. *Bulguların tanımlanması:* Son aşamada düzenlenen veriler tanımlanmıştır.
4. *Bulguların yorumlanması:* Tanımlanan bulguların açıklanması, ilişkilendirilmesi ve anlamlandırılması bu aşamada yapılmıştır.

BULGULAR

Kişisel Özellikler

Görüşme yapılan öğretmenlerin 5'i 20 yıldan fazla, 8'i 15-20 yıl arası, 3'ü 10-15 yıl arası ve 1 öğretmen 5-10 yıl arası öğretmenlik deneyimine sahiptir. Bu durum üzerinde görüşmenin Gaziantep il merkezindeki liselerde görev yapan zümre başkanları ile yapılmasının etkili olduğu söylenebilir. Görüşmecilerin 13'ü erkek, 4'ü bayandır.

1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan coğrafya öğretmenlerinin 13'ü öğrencilerin hazır bulunuşluluk düzeylerinin yetersiz olduğu, 4 öğretmen ise öğrencilerin hazır bulunuşluluk düzeylerinin yeterli olduğu şeklinde görüş belirtmişlerdir. Olumsuz görüş belirten öğretmenlerin 10'u düz lisede, 3'ü ise meslek lisesinde; olumlu görüş belirten 4 öğretmen ise Anadolu lisesinde görev yapmaktadır.

2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğretmen görüşlerine göre öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyini olumsuz yönde etkileyen faktörler 8 başlık altında tespit edilmiştir. Bu başlıklar ve bu başlıklara ilişkin yetersizlik nedenlerine yönelik verilen cevapların sayıları (f) ve yüzdeleri (%) tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin hazır bulunuşluluk düzeylerindeki yetersizliğin kaynağına ilişkin öğretmen cevapları, cevapların verilme sıklıkları ve yüzdeleri

Yetersizliğin kaynağı	Verilen cevapların sayıları (f)	Verilen cevapların oranları (%)
Öğrenci	55	36
Veli	33	22
Çevre	21	14
Sınıf	13	9
Mevcut öğrenci	11	7
Program	9	6
Araç-Gereç	4	3
Yönetici	4	3
Toplam	150	100

Tablo 1'de öğrencilerin hazır bulunuşluluk düzeylerinin yetersizliğinin kaynağına yönelik öğretmen görüşleri incelendiğinde; 55 cevabın (% 36) öğrenciyle, 33 cevabın (% 22) veliyle, 21 cevabın (% 14) çevreyle, 13 cevabın (% 9) sınıfla, 11 cevabın (% 7) mevcut öğrenciyle, 4 cevabın (% 3) araç-gereçle ve 4 cevabın (% 3) ise yöneticiyle ilgili olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin hazır bulunuşluluk düzeylerine ilişkin yetersizliğin kaynağı olarak verilen 8 başlık altında toplam 20 tane ifade tespit edilmiştir. Bu ifadeler her başlık için ayrı ayrı tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin hazır bulunuşluluk düzeylerindeki yetersizliklerin nedenlerine ilişkin öğretmen cevapları, cevapların verilme sıklıkları ve yüzdeleri

Yetersizliğin kaynağı	Yetersizliğin nedenleri	Verilen cevapların sayıları (f)	Verilen cevapların oranları (%)
Öğrenci	İlköğretimden yetersiz gelmesi	12	22
	Öğrencilerin derse hazırlıksız gelmesi	11	20
	Öğrencilerin hedeflerinin olmaması	10	18
	Öğrencilerde motivasyon eksikliği	9	16
	Öğrencinin sorumluluk bilincine sahip olmaması	8	15
	Öğrencilerin eğitimin öneminin farkında olmamaları	5	9
Toplam		55	100
Veli	Velinin ilgisizliği	9	27
	Velilerin eğitim seviyelerinin düşük olması	8	24
	Velilerin eğitim konusunda yeterince bilinçli olmaması	8	24

Turkish Studies

	Ailelerin ekonomik sorunları	5	16
	En azından diploma alsın anlayışı	3	9
Toplam		33	100
Çevre	Olumsuz arkadaş çevresi	13	62
	Öğrenciler için cazip gelen olumsuz çevre	8	38
Toplam		21	100
Sınıf	Sınıflar coğrafya dersi için donanımlı değil	9	69
	Sınıf düzeni öğrenciyi motive edecek şekilde değil	3	23
	Sınıfın fizikî koşulları kötü	1	8
Toplam		13	10
Mevcut öğrenci	Sınıflarda mevcudu 30'un üzerinde	11	100
Toplam		11	100
Program	9. sınıf düzeyi çok ağır	9	100
Toplam		9	100
Araç-Gereç	Araç-gereç eksikliği	4	100
Toplam		4	100
Yönetici	Yöneticiler sorun çözmeye yeterli değil	4	100
Toplam		4	100

Tablo 2 incelendiğinde öğrencilerin hazır bulunuşluluklarının yetersizliğinin nedenine ilişkin öğrenci kaynaklı 6 madde, veli kaynaklı 5 madde, çevre kaynaklı 2 madde, sınıf kaynaklı 3 madde; mevcut öğrenci sayısı, program, araç-gereç ve yönetici kaynaklı ise birer madde tespit edilmiştir.

Öğrenci kaynaklı yetersizliğe yönelik öğretmen görüşleri aşağıda verilmiştir:

Öğrencilerin ilköğretimden yetersiz geldiği ve iyi eğitilmediği şeklinde 12 tane (% 22) görüş belirtilmiştir. Bu konuda öğretmen görüşleri; *“Harita bilgisi konuları içerisinde yer alan; saat hesaplamaları, alan hesaplamaları, uzunluk hesaplamaları, saat dilimleri gibi konular dört işlem becerisini gerektiriyor. Ancak öğrencilerin birçoğu dört işlemi yapamamaktadır”, “Öğrencilerin birçoğu yön kavramını bilmemektedir”, “Bazı öğrenciler Türkiye haritasını tanımıyor”, “Öğrencilerin alt yapı sorunu var”, “İlköğretimi başarıyla tamamlayamıyorlar”, “İlköğretim etkili bir şekilde eğitim imkânı sunamıyor. Öğrenciler bize donanımsız olarak geliyor”, “İlköğretimde başarısız öğrencilerin de sınıfı geçmesi, liselerde büyük sorun yaratıyor”* şeklindedir.

Öğrencilerin derse hazırlıksız gelmesinin hazır bulunuşluluk düzeylerini olumsuz etkilediğine dair 11 görüş (% 20) belirtilmiştir. Bu konudaki öğretmen görüşleri *“Öğrenciler derse hazırlanmadan geliyorlar”, “Verilen ödevleri yapmadan geliyorlar”* şeklindedir.

Öğretmenlere ait 10 cevap (% 18), öğrencilerin hedeflerinin olmamasının hazır bulunuşluluk düzeylerini olumsuz etkilediği şeklindedir. Öğretmenler; *“Öğrenciler niçin çalışmaları gerektiğinin bilincinde değiller”, “Öğrencilerin hedeflerinin olmaması derse hazırlanmalarını olumsuz etkiliyor”, “Hedeflerinin olmaması okula ve derse olan ilgilerini de azaltmaktadır”* şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Verilen 9 cevap (% 16) öğrencilerin hazır bulunuşlulukları üzerinde motivasyon eksikliğinin olduğunu ortaya koymaktadır. Bu konuda öğretmenler; *“Öğrenciler derse isteksiz girmektedirler”, “Konuya motive olamıyorlar”, “Konunun öğrencilere ağır gelmesi motivasyonlarını azaltıyor”* şeklinde açıklama yapmışlardır.

Turkish Studies

Öğrencilerin hazır bulunuşluluk düzeyleri üzerinde sorumluluk bilincine sahip olmamalarının etkili olduğuna dair 8 cevap (% 15) verilmiştir. Bu konudaki öğretmen görüşleri; “Öğrenciler ilköğretimden alıştıkları üzere nasılsa geçeriz düşüncesiyle derse karşı ilgisiz davranıyorlar”, “Çoğu zaman kitap getirmiyorlar”, “Konuyu anlamadıkları halde anlamış gibi yapıyorlar” şeklindedir.

Öğretmenler öğrencilerin hazır bulunuşluluk düzeyleri üzerinde, eğitimin öneminin farkında olmadıkları şeklinde 5 (% 9) tane görüş belirtmişlerdir. Bu görüşler; “Öğrenciler okulun onlara neler kazandırabileceğinin tam olarak farkında değiller”, “Öğrenciler eğitimin kendi hayatlarına nasıl bir yön vereceği konusunda bilinçsizler” şeklindedir.

Veli kaynaklı yetersizliklere ilişkin öğretmen görüşleri aşağıda belirtilmiştir:

Velinin ilgisizliğine ilişkin 9 cevap (% 27) verilmiştir. Öğretmen görüşleri genel olarak “Veliler öğrencilerin eğitimi konusunda ilgisizler”, “Öğrencisinin durumunu takip eden veli sayısı çok az”, “Öğretmenler toplantısına dahi katılım çok az oluyor”, “Dönem sonuna kadar okula gelmeyen veli sayısı çok fazla”, “Sınıf rehberlik toplantısına veli katılımı çok az” şeklindedir.

Öğretmenlerin vermiş olduğu 8 cevap (% 24) velilerin, eğitim seviyesinin düşük olmasına ve eğitim konusunda bilinçli olmamalarına yöneliktir. Öğretmen görüşleri “Velilerin eğitim seviyesi düşük ve yönlendirme konusunda yardımcı olamıyorlar” ve “Çoğu veli öğrencilerin hangi sınavlara ne zaman ve neden gireceği konusunda bilgi sahibi değil” şeklindedir.

Ailelerin ekonomik sorunuyla ilgili 5 cevap (% 16) ve en azından diploma alsın anlayışıyla ilgili 3 cevap (% 9) verilmiştir. Öğretmenler bu konularda “Ailelerin maddi sıkıntılar yaşamaması öğrencilerin derse hazırlanmasını ve dolayısıyla hazır bulunuşluluk düzeylerini olumsuz etkilemektedir” ve “Aileler en azından lise diploması alsın düşüncesiyle öğrencilerini okula gönderiyorlar” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Çevre kaynaklı sorunlara yönelik öğretmen görüşleri aşağıda verilmiştir:

Öğretmenlerin verdikleri 13 cevap (% 62) öğrencilerin arkadaş çevresiyle ilgilidir. Öğretmenler, “Öğrencilerin içinde bulunduğu gelişim dönemi itibarıyla arkadaş çevreleri ön plana çıkmakta, ancak yanlış arkadaş seçimi öğrencilerin okulda ve derste başarısız olmalarına neden olmaktadır”, “Öğrencilerin okul dışındaki zamanlarını arkadaş çevreleriyle geçirmeleri ve derse çalışmamaları”, “Seçilen yanlış arkadaşlar öğrencilerin başarısız olmasında önemli bir faktördür” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Çevreyle ilgili diğer 8 cevap ise, öğrencilere okul çevresinde cazip gelen olumsuz çevreye yöneliktir (% 38). “Okul çevresindeki internet merkezleri öğrencilerin kötü alışkanlık kazanmalarında önemli rol oynamaktadır”, “Okula yakın kahvelerin bulunması öğrencilere kötü örnek oluyor”, “Okul yakınındaki büfeler öğrencilerin toplanma merkezi haline geliyor ve kötü alışkanlıkların kazanılmasında önemli rol oynuyor” şeklinde öğretmenler konuyla ilgili cevap vermişlerdir.

Sınıftan kaynaklanan nedenlere ilişkin öğretmen görüşleri aşağıdaki gibidir:

Öğretmenlerin sınıfla ilgili olarak verdikleri 8 cevaba (% 69) göre; öğrencilerin hazır bulunuşluluk düzeyleri üzerinde sınıfın coğrafya dersine uygun olarak yeterli donanıma sahip olmaması etkilidir. Bu konuda öğretmenler; “Sınıflar coğrafya dersinin amacına hizmet edecek şekilde düzenlenmemiştir”, “Sınıflar bütün branş öğretmenlerince kullanıldığı için coğrafya araç ve gereçlerini her sınıfa kendimiz götürüyoruz”, “Sınıflarda kablosuz internet bağlantısını sağlayamıyoruz” şeklinde ifade etmişlerdir.

3 cevap (% 23) sınıfların düzeninden kaynaklanan sorunların öğrencilerin motivasyonunu sağlayamamasına ve 1 cevap (% 8) ise sınıfın fizikî koşullarının kötü olması öğrencilerin hazır bulunuşluklarını olumsuz etkilediğine yöneliktir. Öğretmen görüşleri; “Sınıflarda sıraların yerleşim düzeni, arka sıradaki öğrencilerin tahtayı net görememeleri, bazı sıraların tekli bazılarının ikili olması” ve “Okulun eski bina olması, kapıların ve pencerelerin sağlıklı olmaması, yalıtımın kötü olması ve soğuk günlerde öğrencilerin olumsuz etkilenmesi gibi nedenlerden dolayı öğrencilerin dikkati kısa sürede dağılabiliyor” şeklindedir.

Sınıf mevcudundan kaynaklanan nedenlere ilişkin öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Öğretmenler sınıf mevcudunun kalabalık olmasına ilişkin 11 cevap (% 100) vermişlerdir. Öğretmenlerin konuyla ilgili görüşleri; “Sınıf mevcudunun 30’un üzerinde olması öğrencilerin derse kendilerini verememelerine neden olmaktadır”, “Sınıf mevcudunun kalabalık olması öğrenci başarısını olumsuz etkilemektedir” şeklindedir.

Programdan kaynaklanan nedenlere ilişkin öğretmen görüşleri aşağıda belirtilmiştir:

Öğretmenler 9. sınıf coğrafya öğretim programının öğrencilerin seviyelerinin üzerinde olduğunu düşünmektedir. Bu konuda öğretmenler; “Öğrencilere ayrılan ders süresi ile programı karşılaştırdığımızda istenilen sürede istenen başarının elde edilmesi güçleşiyor”, “Program öğrenci seviyesinin üzerinde”, “Programın içeriği çok ağır” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Araç-gereç eksikliğinden kaynaklanan nedenlere ilişkin öğretmen görüşleri aşağıda belirtilmiştir:

Öğretmenler araç-gereç eksikliğinin öğrencilerin hazır bulunuşluluk düzeyini olumsuz etkilediğine ilişkin 4 cevap (% 100) vermişlerdir. Bu konuda öğretmenler; “Araç-gereçlerde eksikliklerin olması öğrencilerin dikkatini konuya çekmede sorun yaşamamıza neden olmaktadır” şeklinde açıklama yapmışlardır.

Yöneticiden kaynaklanan nedenlere ilişkin öğretmen görüşleri aşağıda verilmiştir:

Verilen 4 cevap (% 100), okul yönetiminin sorun çözmede yetersiz olmasının öğrencilerin hazır bulunuşluluğunu olumsuz etkilediği şeklindedir. Öğretmenler “Okul yönetiminin sınıf, öğrenci, veli, deneme sınavı, yaprak testi gibi ilgili konulara yönelik sorun çözmede yardımcı olmamaktadır”, “Okul yöneticileri eksik olan malzemeleri zamanında temin edememektedirler” ve “Okul yöneticileri daha çok yazışmalar üzerinde durmakta ve malzeme temini arka planda kalmaktadır” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Coğrafya konularının öğretiminde; öğrencilerin hazır bulunuşluluk düzeyleri hakkında olumlu görüş belirten öğretmen görüşleri Tablo 3’de, olumsuz görüş belirten öğretmen görüşleri ise Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 3. Coğrafya konularının öğretiminde yeterli hazır bulunuşluluk düzeyine sahip öğrencilere yönelik öğretmen cevapları, cevapların verilme sıklıkları ve yüzdeleri

Verilen Cevapları	Verilen cevapların sayıları (f)	Verilen cevapların oranları (%)
Konu eğlenceli geçmekte	4	20
Planladığım sürede istediğim başarıyı elde ediyorum	4	20
Öğrencilerin derse karşı ilgisi artmakta	3	15
Başarı duygusunu tadıyorlar	3	15
Sonraki konulara alt yapı oluşturuyor	3	15
Sınıfta disiplin sorunu yaşamamaktayım	3	15
Toplam	20	100

Turkish Studies

Tablo 3'te de görüldüğü üzere öğrencilerin yeterli hazır bulunuşluluk düzeyine sahip olmaları; konunun eğlenceli geçmesini, kısa sürede istenen başarının elde edilmesini, öğrencinin ilgisinin artırılmasını, öğrencilerin başarı duygusunu tatmalarını, sonraki konulara alt yapı oluşturmasını ve sınıfta disiplin sorunlarının yaşanmamasını sağlamaktadır.

Yeterli hazır bulunuşluluk düzeyine sahip olan öğrencilere yönelik öğretmen görüşleri genel olarak şu şekildedir: “Öğrenciler anlatılanları kolayca anlıyor ve konuyla ilgili soru çözmekten zevk alıyorlar”, “Öğrencilerin bulmaca çözerken yaşadıkları mutluluğu harita bilgisi konularına yönelik soruları çözerken de yaşadıklarını hissediyorum”, “Öğrenciler derse aktif katılıyor ve çok güzel yorumlar yapıyorlar”, “Öğrenciler hazırlıklı geliyor ve konular planlanan sürede bitiyor”, “Öğrencilerin alt yapılarının iyi olması belirlenen sürede konunun anlaşılmasını sağlıyor”, “Konuların yetiştirilmesi ile ilgili zaman sıkıntısı yaşamıyorum”, “Konu sonunda öğrencilerle birlikte üniversite sınavında çıkmış ilgili soruları çözüyoruz ve bu sayede öğrencilerin sınava karşı olan kaygıları azalıyor. Aynı zamanda öğrencilerin özgüvenleri artıyor”, “Öğrenilenler sonraki konulara alt yapı oluşturuyor”, “Sınıfta hiçbir şekilde disiplin sorunu yaşamıyorum”, “Öğrencilerin derse hazırlıklı gelmeleri derse olan ilgilerini artırıyor ve disiplin sorunlarını da ortadan kaldırıyor”.

Tablo 4. Coğrafya konularının öğretiminde öğrencilerin hazır bulunuşluluk düzeyinden kaynaklanan sorunlara yönelik öğretmen cevapları, cevapların verilme sıklıkları ve yüzdeleri

Verilen Cevaplar	Verilen cevapların sayıları (f)	Verilen cevapların oranları (%)
Zaman sıkıntısı yaşanmaktadır	13	16
İstenene başarı elde edilememektedir	12	15
Coğrafya dersine karşı olumsuz duygu gelişmektedir	11	14
Sınıf içi disiplin sorunları yaşanmaktadır	10	13
Öğrencilerin hazır bulunuşluluk düzeyleri dersin işleniş (öğretme-öğrenme süreci) olumsuz etkilemektedir	9	12
Öğrencilerin kaygı düzeyi artmaktadır (Öğrencilerde başarısızlık duygusuna neden olmaktadır)	9	12
Öğrencilerin dikkati dağılmaktadır	7	9
Sınıf yönetimi güçleşmektedir	7	9
Toplam	78	100

Tablo 4 incelendiğinde öğrencilerin hazır bulunuşluluk düzeylerinin düşük olmasının coğrafya konularının öğretimini olumsuz yönde etkilediği tespit edilmiştir. Konuyla ilgili cevapların verilme sıklıklarını incelediğimizde öğrencilerin hazır bulunuşluluk düzeylerinin yetersiz olmasının; zaman sıkıntısının yaşanmasına (% 16), istenen başarının elde edilememesine (% 15), coğrafya dersine karşı olumsuz duygu geliştirmesine (% 14), sınıf içi disiplin sorunlarının yaşanmasına (% 13), dersin işlenişinin olumsuz etkilenmesine (% 12), öğrencilerin kaygı düzeylerinin artmasına (% 12), öğrencilerin dikkatinin dağılmasına (% 9) ve sınıf yönetiminin güçleşmesine (% 9) neden olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin hazır bulunuşluluk düzeyi yetersiz olan öğrencilere yönelik bazı görüşleri ise; “Öğrenciler konuyu anlamakta zorluk çekiyorlar ve zaman sıkıntısı yaşıyorum”, “Öğrencilerin alt yapılarının kötü olması zaman sıkıntısının yaşanmasına neden oluyor”, “Özellikle harita bilgisi

konuları öğrencilerin en çok zorlandıkları konular arasındadır. Bu yüzden zaman sıkıntısı yaşıyorum”, “Öğrencilerin konuları anlamakta zorlanması istenen başarının elde edilmesine de engel oluyor”, “Farklı yöntemler kullansam da hem zaman yetmiyor hem de istenen başarıyı elde edemiyorum”, “Öğrencilerin başarısız olmaları derse karşı olan ilgilerini azaltıyor”, “Bazı coğrafya konularının anlaşılabilmesi öğrencilerin coğrafya dersine ön yargıyla yaklaşmalarına neden oluyor”, “Öğrenciler konuyu anlamamakta ve sıkılan öğrenciler sınıf içi disiplin sorununa neden olmaktadır”, “Dersin büyük bir bölümünü sınıf içi disiplini sağlamakla geçiyor”, “Bazen dersin akışını kontrol etmekte güçlük yaşıyorum”, “Öğretme-öğrenme süreci olumsuz etkileniyor ve bu durum istenilen başarının elde edilmesine engel oluyor”, “Öğrencilerin başarısızlık duygusuna kapılmalarına neden oluyor”, “Öğrencilerin dikkati kısa sürede dağılıyor”, “Öğrencilerin derste başka şeylere odaklanmalarına neden oluyor”, “Sınıf yönetimi güçleşmekte”, “Sınıfın hâkimiyeti kısa sürede kaybedilebiliyor” şeklindedir.

4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Çalışma grubundaki öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonucunda öğrencilerin hazır bulunuşluluk düzeylerini yükseltmeye yönelik 8 başlık altında toplam 152 öneride bulunulmuştur (Tablo 5).

Tablo 5. Öğrencilerin hazır bulunuşluluk düzeylerini yükseltmeye yönelik öğretmen cevapları, cevapların verilme sıklıkları ve yüzdeleri

Öğretmen cevaplarına yönelik genel başlıklar	Verilen cevapların sayıları (f)	Verilen cevapların oranları (%)
Öğrenci	43	28
Veli	38	25
Sınıf	24	16
Çevre	19	12
Mevcut öğrenci	11	7
Program	9	6
Yönetici	4	3
Araç-Gereç	4	3
Toplam	152	100

Tablo 5 incelendiğinde öğretmenler öğrencilerin hazır bulunuşluluk düzeylerini yükseltmeye yönelik en fazla öneriyi öğrenciye yönelik (% 28) vermişlerdir. Öğretmenlerin sonra sırasıyla veli (% 25), sınıf (% 16), çevre (% 12), mevcut öğrenci (% 7), program (% 6), yönetici (% 3) ve araç-gereçlere (% 3) yönelik olmak üzere toplam 152 öneride bulunduğu görülmektedir.

Çalışma grubundaki öğretmenler öğrencilerin hazır bulunuşluluk düzeylerinin yükseltilmesine ilişkin 8 başlık altında toplam 20 tane farklı cevap vermişlerdir. Her başlık altında verilen cevaplar, bu cevapların verilme sıklığı ve oranları Tablo 6’da belirtilmiştir.

Tablo 6. Öğrencilerin hazır bulunuşluluk düzeylerini yükseltmek için öğretmen önerileri, bu önerilerin kullanım sıklığı ve yüzdeleri

Öğretmen cevaplarına yönelik genel başlıklar	Öneriler	Önerilerin sayıları (f)	Önerilerin oranları (%)
Öğrenci	İlköğretimde öğrencilerin daha sağlıklı bir şekilde yönlendirilmeli	14	33
	Ders çalışma yöntemleri hakkında bilgilendirilmeli	13	30
	Öğrencilerin başarı duygusunu tatmaları sağlanmalı	6	14
	Öğrencilerin kendi kendilerini tanımaları sağlanmalı	5	11
	Üniversitedeki bölümler hakkında tanıtım yapılarak	3	7

Turkish Studies

	öğrencilerin motive olmaları sağlanabilir		
	Sorumluluk bilinci kazandırılmalı	2	5
Toplam		43	100
Veli	Çocukların içinde buldukları gelişim dönemi hakkında bilgi verilmesi	12	32
	Okul veli işbirliği sağlanmalı	11	29
	Eğitim konusunda aileler bilinçlenmeli	9	24
	Ders çalışma ortamının önemi hakkında bilgi verilmeli	4	10
	Meslek seçimi konusunda veliler bilinçlendirilmeli	2	5
Toplam		38	100
Sınıf	Her öğretmene coğrafya dersine yönelik düzenlenmiş bir sınıf verilmeli	15	63
	Sınıflar öğrencilerin ilgisini çekecek şekilde düzenlenmeli	9	37
Toplam		24	100
Çevre	Öğrencilerin olumsuz davranış kazanacakları yerlerin okul yakınında kurulmasına engel olunmalı	11	58
	Okulun yakın çevresinin güvenliği sağlanmalı	5	26
	Öğrenciler için sosyal tesisler kurulmalı	3	16
Toplam		19	100
Mevcut öğrenci	Sınıf mevcutları düşürülmeli	11	100
Toplam		11	100
Program	Program hafifletilmeli (Bazı konular üst sınıfta verilmeli)	9	100
Toplam		9	100
Yönetici	Okul yöneticilerinin sorun çözme aşamasında daha aktif olmaları sağlanmalı	4	100
Toplam		4	100
Araç-Gereç	Mevcut eksiklikler giderilmeli	4	100
Toplam		4	100

Öğrencilerin hazır bulunuşluluk düzeylerini yükseltmeye yönelik öğretmen önerileri şu şekildedir:

Öğrencilerin ilköğretimde sağlıklı bir şekilde yönlendirilmesi gerektiği konusunda 14 tane (% 33) cevap verilmiştir. Öğretmenler genel olarak; “*Öğrenciler ilköğretim sonunda ilgi ve yeteneklerine uygun olarak farklı okul türlerine yönlendirilmelidir*”, “*Öğrencilere bütün mesleklerin değerli olduğu ve meslek seçiminin insan hayatındaki en önemli kararlardan biri olduğu açıklanarak kişilik özelliklerine uygun meslek seçimini yapmaları ve bu doğrultuda uygun okul türüne yönlendirilmeleri sağlanmalıdır*” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğrencilerin ders çalışma yöntemleri konusunda yönlendirme yapılmasının olumlu sonuç vereceği şeklinde 13 tane (% 30) cevap verilmiştir. Öğretmen cevapları genel olarak; “*Öğrenciler nasıl ders çalışmaları gerektiği konusunda bilgilendirilmelidir*” ve “*Ders çalışma yöntemleri hakkında bilgi verilmelidir*” şeklindedir.

Öğrencilerin başarı duygusunu tatmaları sağlanarak çalışma alışkanlıklarının kazandırılmasına dair 6 cevap (% 14) verilmiştir. Bu konudaki öğretmen görüşleri; “*Öğrencilerin başarabilecekleri görevlerin verilmesi onlara çalışma alışkanlığı kazandırmada olumlu etki verecektir*”, “*Öğrencilerin gösterdikleri küçük başarıların ödüllendirilmesi olumlu sonuç verecektir*” şeklindedir.

Turkish Studies

Çalışma grubundaki öğretmenler, öğrencilerin birçoğunun kendi potansiyellerinin farkında olmadığına yönelik 5 cevap (% 11) vermişlerdir. Görüşler; “Öğrencilere ben başarabilirim duygusunun kazandırılması gerekmektedir”, “Çalışarak daha iyi sonuçlar elde edebilirim düşüncesinin kazandırılması gerekmektedir” ve “Mevcut potansiyellerinin farkına varılması sağlanmalıdır” şeklindedir.

Öğretmenlerin vermiş olduğu 3 cevap (% 7); öğrencilere çalışma alışkanlığı kazandırmak için onların hedef belirlemelerinin gerektiği, bunun ise öğrencilere üniversiteye yönelik ilgi ve yeteneklerine uygun alanların tanıtımıyla mümkün olacağı şeklindedir. Bu konuda öğretmenler genel olarak; “Öğrencilerin ilgi, yetenek, kişilik özelliklerine uygun üniversiteye yönelik alanların tanıtımının ve seçiminin yapılması onların motive olmasına dolayısıyla çalışmalarına neden olabilir” şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Öğrencilerde sorumluluk bilinci kazandırılmasının gerektiğine yönelik 2 cevap (% 5) verilmiştir. Öğretmenler; “Öğrencilere ilgi alanlarına göre görevler vererek onların sorumluluk almaları sağlanmalıdır” şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Öğretmenlerin velilere yönelik önerileri aşağıdaki şekildedir:

Velilere, çocuklarının içinde bulunduğu gelişim dönemi hakkında bilgi verilmesi gerektiğine yönelik 12 cevap (% 32) verilmiştir. Bu konudaki öğretmen görüşleri; “Öğrenciler içinde buldukları gelişim döneminden kaynaklanan nedenlerden dolayı velilerle zaman zaman ters düşmektedirler. Bu yüzden velilerin isteklerinden ziyade arkadaş çevrelerinin istekleri ön plana çıkabilmektedir. Velilere öğrencilerin içinde buldukları gelişim döneminin özellikleri hakkında bilgi verilerek, velilerin çocuklarına karşı nasıl davranmaları gerektiği konusunda bilinçlenmeleri sağlanabilir”, “Veliler çocukların özellikle ergenlik döneminde ön plana çıkan özelliklerini bilmedikleri için farkında olmadan çocuklarıyla olan ilişkilerine zarar verebiliyorlar. Bu konuda veliler bilgilendirilmelidir” ve “Velilerin öğrencilerin duyuşsal özelliklerini göz önünde bulundurarak davranmaları gerekmektedir” şeklindedir.

Verilen 11 cevap (% 29) okul-veli işbirliğinin sağlanmasına yöneliktir. Öğretmenlerin bu konudaki görüşleri; “Velilerin sürekli olarak öğrencilerini takip ederek okul rehber öğretmeniyle, ders öğretmenleriyle ve okul yönetimiyle işbirliği içerisinde olmaları gerekmektedir”, “Özellikle sınıf öğretmenleriyle sürekli iletişim halinde olmaları sağlanmalıdır”, ve “Velilerin okulla işbirliği, periyodik olarak düzenlenen ve verimli geçen veli toplantılarıyla mümkündür” şeklindedir.

Eğitim konusunda ailelerin bilinçlenmesi gerektiğine yönelik 9 cevap (% 24) verilmiştir. Öğretmenler; “Aileler; eğitimin bir bütün olduğu, okul dışında gerek aile ortamının ve gerekse de arkadaş ortamının önemli olduğu konusunda bilgilendirilmelidir” “Eğitim konusunda aileler bilinçlendirilmelidir” ve “Ailelerin gerek eğitim ve gerekse öğretim konusunda daha duyarlı olmaları sağlanmalıdır” şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Ders çalışma ortamı hakkında velilerin bilinçlendirilmesi gerektiğine yönelik 4 cevap (% 10) verilmiştir. Bu konuda öğretmenler; “Ders çalışma ortamının öğrencinin başarısında önemli rol oynadığı ve evde ders çalışma ortamının nasıl olması gerektiği konusunda ailelere bilgi verilmesi gerekmektedir” şeklinde cevap vermişlerdir.

Velilerin öğrencinin meslek seçimi konusunda bilinçlendirilmesine yönelik 2 cevap (% 5) verilmiştir. Öğretmenler bu konuda; “Veliler çocuklarının daha çok kendi istekleri doğrultusunda meslek tercihi yapmalarını istiyorlar. Velilerin, bireyin ilgi ve yeteneklerine uygun mesleği tercih ettikleri takdirde başarılı ve mutlu olacaklarını bilmeleri gerekmektedir” şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Öğretmenlerin sınıfa yönelik önerileri aşağıda verilmiştir:

Coğrafya derslerine yönelik donanımlı sınıfların gerekliliği konusunda öğretmenler 15 cevap (% 63) vermişlerdir. Bu konudaki öğretmen görüşleri; *“Coğrafya birçok soyut konulardan oluşmaktadır. Bu soyut konular ancak görseller aracılığıyla somutlaştırılabilmektedir. Bu doğrultuda düzenlenmiş sınıflar konuların anlaşılmasını kolaylaştıracaktır”* ve *“Coğrafya derslerinde modern teknolojilerin kullanımı konuların anlaşılmasını kolaylaştıracaktır. Bu yüzden coğrafya derslerinin donanımlı sınıflarda işlenmesi daha başarılı sonuçlar verecektir”* şeklindedir.

9 cevap (% 37) ise; sınıfların öğrencilerin ilgisini çekecek şekilde düzenlenmesiyle ilgilidir. Öğretmenler; *“Sınıfların sesin yankısından tutun da duvarlarda kullanılacak renklere kadar itina ile oluşturulması gerekir”*, *“Modern öğrenme yaklaşımları göz önünde bulundurularak sınıfların öğrencilerin dikkatini dağıtmayacak şekilde düzenlenmesi, öğretmenle öğrenci arasında etkili iletişimi sağlayacağından olumlu sonuçlar verecektir”* şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Öğretmenlerin çevreye yönelik önerileri şu şekildedir:

Öğrencilerin olumsuz davranış kazanmalarına neden olan okul yakınındaki unsurlara yönelik 11 cevap (% 58) verilmiştir. Bu konuda öğretmen görüşleri; *“Okulun çevresinde internet merkezlerinin ve kahvehanelerin açılmasına izin verilmemelidir”*, *“İnternet merkezleri ve kahvehaneler yaş sınırlamasına uymamaktadır. Kontrollerin daha sıkı tutulması ve cezaların caydırıcı olması sağlanmalıdır”* şeklindedir.

Okul çevresinin güvenliğinin sağlanmasına yönelik 5 cevap (% 26) verilmiştir. Öğretmenler; *“Okul çevresinde öğrencilikle ilgisi olmayan kişilerin sürekli bulunması ve öğrencilerle arkadaşlık yapmaları öğrencilerin olumsuz davranışlar kazanmalarına neden olmaktadır. Okul çevresinin sürekli kontrol edilmesi gerekmektedir”*, *“Okul çevresindeki kötü niyetli satıcılar, öğrencilerin kötü alışkanlıklar kazanmalarında önemli bir faktördür. Bu konuda gerekli incelemelerin zamanında yapılması gerekmektedir”* şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Sosyal tesislerin kurulması gerektiği hususunda 3 cevap (% 16) verilmiştir. Öğretmen görüşleri; *“Öğrencilerin enerjilerini harcayacakları, olumlu davranışlar ve doğru arkadaş kazanacakları sosyal tesislerin kurulması gerekmektedir”* şeklindedir.

Öğretmenlerin öğrenci sayısına, programa, yöneticilere ve araç-gereçlere yönelik önerileri ise aşağıdaki verilmiştir:

Sınıf mevcutlarının düşürülmesi gerektiği hususunda 11 cevap, programdaki bazı konuların çıkartılıp üst sınıfta verilmesi sağlanarak programın yükünün hafifletilmesine yönelik 9 cevap, okul yöneticilerinin sorun çözme aşamasında daha aktif olmaları gerektiği konusunda 4 cevap ve araç-gereç eksikliğinin giderilmesi gerektiği konusunda da 4 cevap verilmiştir. Yukarıda verilen konulara yönelik genel olarak öğretmen önerileri; *“Sınıf mevcudu 25 ve altına düşürülmesi gerekmektedir”*, *“Özellikle 9. sınıf coğrafya öğretim programı ağır. Bu nedenle zaman sıkıntısı yaşanmaktadır. Bazı konular çıkarılarak üst sınıflarda verilebilir”*, *“Okul yönetimi sorun çözme aşamasında daha aktif olmalıdır”*, *“Okul araç-gereçlerinin zamanında ve tam olarak temin edilmesi gerekmektedir”* şeklindedir.

Tartışma ve Sonuç

Hazır bulunuşluluk öğrencinin bilgiyi alma aşamasındaki mevcut durumu olmakla birlikte hazır bulunuşluluk düzeyi çeşitli faktörlere bağlı olarak öğrenciden öğrenciye farklılık göstermektedir. Öğrencilerin öğrenme aşamasındaki hazır bulunuşluluk düzeyleri eğitim-öğretim sürecini olumlu ve olumsuz yönde etkilemektedir.

Turkish Studies

Araştırma sonucunda Anadolu Lisesi öğrencilerinin yeterli hazır bulunuşluluk düzeyine sahip olduğu, düz ve meslek lise türlerinde hazır bulunuşluluk düzeyinin ise düşük olduğu tespit edilmiştir. Hazır bulunuşluluk düzeyi yüksek olan öğrencilerle yapılan eğitim-öğretim faaliyetlerinde; konuların eğlenceli geçtiği, istenen başarının istenen sürede elde edildiği, öğrencilerin derse olan ilgilerinin arttığı buna bağlı olarak da başarı duygusunu tattıkları ve sınıfta disiplin sorununun yaşanmadığı tespit edilmiştir. Hazır bulunuşluluk düzeyi düşük olan öğrencilerle yapılan eğitim-öğretim faaliyetlerinde ise; zaman sıkıntısının yaşandığı, istenen başarının elde edilemediği, derse karşı olumsuz duygu geliştiği, sınıf içi disiplin sorunlarının yaşandığı, öğretme-öğrenme sürecinin olumsuz etkilendiği, öğrencilerde başarısızlık duygusuna neden olduğu, öğrencilerde dikkatin dağıldığı, sınıf yönetiminin güçleştiği ve kaygı düzeyinin arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Hazır bulunuşluluk düzeyinin yetersizliğinin nedenlerinin; öğrenci, veli, çevre, sınıf, sınıf mevcudu, araç-gereç ve yönetici kaynaklı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmacı, araştırma sonuçlarına dayanarak aşağıdaki önerilerde bulunmuştur:

- İlköğretimin yönlendirme konusundaki faaliyetleri tekrar gözden geçirilerek bu konudaki yetersizliği ortadan kaldırılması olumlu sonuçlar verebilir.
- Öğretim sürecinde öğrenmeyi kalıcı kılmak için hem kalıcılığı sağlayan aktif yöntem ve tekniklerin kullanılması hem de bu yöntem ve tekniklerin yerinde ve zamanında sürece dâhil edilmesi gerekmektedir (Aykaç, 2007: 24-25). Bu doğrultuda öğrencilere de ders çalışma yöntemleri hakkında bilgi verilmesinin onların kendi potansiyellerinin farkına varmalarını ve başarı duygusunu tatmalarını sağlayacağından olumlu sonuçlar vereceğini söylenebilir.
- Öğretmen görüşlerinden hareketle öğrencilerin hedeflerinin yanı sıra sorumluluk bilincine sahip olmadıklarını söyleyebiliriz. Sarpkaya (2007) da çalışmasında öğrencilerin kendilerine hedef koymadıkları ve umutsuz oldukları sonucuna ulaşmıştır. Öğrencilere yapabilecekleri görevler verilerek sorumluluk bilinci kazandırılabilir. Böylece öğrencilerin kendi potansiyellerinin farkına vararak ilgi ve yeteneklerine uygun meslek tercihini yapmaları sağlanabilir.
- Okul-veli işbirliği geliştirilerek, ailelere eğitim-öğretim sürecinin her aşamasında öğrencilere nasıl davranmaları ve ortaya çıkabilecek sorunlara yönelik ne gibi önlemler almaları gerektiği konusunda bilgi verilmesi olumlu sonuçlar verebilir. Çünkü aileler çocukların eğitiminde çok önemli bir rol oynar ve okulda öğrenilen fikir ve becerileri evde kuvvetlendirirler. Öğrencinin okuldaki davranışları ve derslerdeki durumu ailenin tavrını yansıtır. Edebiyat dersinde, ailelerin çocukları ile birlikte okuma yapmalarının öğrenciler üzerine pozitif etki yaptığı araştırmalarla tespit edilmiştir. Aynı durum coğrafya dersi için de geçerlidir. Çocukların okulda ne yaptığı ile ilgilenen aileler hem çocuklara hem de okullaşmanın önemli olduğu bir topluma güçlü mesajlar verir (Taş, 2007: 188). Özdemir (2002), Çelenk (2003), Şama ve Tarım (2007) çalışmasında öğrencinin başarısında ailenin önemine vurgu yapmışlardır.
- Ders çalışma ortamı hakkında velilerin bilinçlendirilmesi öğrenci başarısını olumlu yönde etkileyebilir. Küçükahmet (2003) de çalışma ortamının öğrenci başarısında önemli bir faktör olduğunu belirtmiştir.
- Sınıfların fiziki koşullarının amacına hizmet edecek ve araç-gereç kullanımını sağlayacak şekilde iyileştirilmesinin olumlu sonuçlar vereceğini söyleyebiliriz. Demirci, Taş ve Özel (2007) sınıfların teknolojik anlamda donatılmasının coğrafya eğitimi açısından önem arz ettiğini belirtmişlerdir. Güleç ve Alkış (2004) çalışmasında, okulun ve sınıfın fiziki şartlarının öğrencilerin olumlu davranış geliştirmesinde etkisinin büyük olduğunu belirtmiştir. Yazıcı (2006), Kuzu ve Yeşilyurt (2008) yaptıkları çalışmada, öğretmenlerin araç-gereç kullanma nedenlerinin başında araç-gereçler aracılığıyla yapılan eğitim-öğretim faaliyetlerinin kalıcı

öğrenmeyi sağladığı ve öğrencilerin eleştirel bakış açısı kazanmalarında önemli bir yere sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca okulun şartları doğrultusunda en azından bir coğrafya sınıfının düzenlenmesinin de etkili bir coğrafya eğitimi açısından olumlu etkiler bırakacağı söylenebilir.

- Çevrede mevcut olumsuz koşulların tekrardan gözden geçirilerek ortadan kaldırılmasının sağlanması ve öğrencilere yönelik sosyal tesislerin kurulması etkili sonuç verebilir.
- 9. sınıf coğrafya öğretim programının yükünün hafifletilerek bazı konuların üst sınıflarda verilmesinin etkili sonuçlar vereceği söylenebilir.
- Sınıfların mevcutlarının düşürülmesi etkin bir coğrafya eğitimi açısından önemlidir. Bu konuda gerekli düzenlemelerin yapılmasının olumlu katkı sağlayacağını söyleyebiliriz. Celep (2002) çalışmasında; öğrenci sayısı az olan sınıfların öğretmene, öğrencilere daha fazla zaman ayırma fırsatı bularak onların gelişimlerini izleyebilme ve onlara uygun yöntemi seçme gibi kolaylıklar sunabildiğini belirtmiştir.
- Okul yöneticilerinin okul ve öğretmenlerle ilgili sorunların çözülmesi aşamasında daha aktif olmalarının ve okulda araç-gereçlerin temini konusunda daha duyarlı olmalarının sağlanması etkili sonuçlar verebilir. Özdemir (2002) çalışmasında, okul ikliminin iyileştirilmesine yönelik yöneticilere önemli görevler düştüğünü belirtmiştir.

KAYNAKÇA

- AKENGİN Hamza ve SÜER Sevgi, “Coğrafi Kavramlar Bakımından Öğrencilerin Hazır Bulunuşluluk Düzeyleri ve Bu Kavramların Geliştirilmesi Üzerine Deneysel Bir Araştırma”, **Marmara Coğrafya Dergisi**, S: 24 (2011), s. 26-48.
- AYKAÇ Necdet, “Sosyal Bilgiler Dersinde Aktif Öğretim Yöntemlerinin Kullanılmasının Öğrencilerin Derse Karşı Tutumuna, Erişi Düzeyine ve Kalıcılığa Etkisi”, **Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, S: 23(2007), s.24-37.
- BACANLI Hasan, **Gelişim ve Öğrenme**. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2003.
- BİLGİN Nuri, **Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi Teknikler ve Örnek Çalışmalar**, Siyasal Kitabevi, Ankara 2006.
- BÜYÜKÖZTÜRK Şener, ÇAKMAK Ebru Kılıç, AKGÜN Özcan Erkan, KARADENİZ Şirin ve DEMİREL Funda, **Bilimsel Araştırma Yöntemleri**, Pegem Akademi, Ankara 2009.
- CELEP Cevat, **Sınıf Yönetimi ve Disiplini**. Anı Yayıncılık, Ankara: 2002.
- ÇELENK Süleyman, “Okul Başarısının Ön Koşulu: Okul Aile Dayanışması”, **İlköğretim Online**, S: 2/2 (2003), s.28-34.
- ÇELİKTEN Mustafa, ŞANAL Mustafa ve YENİ Yeliz “Öğretmenlik Mesleği ve Özellikleri”, **Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S: 2 (2005), s.207-237.
- DEMİRCİ Ali, TAŞ Halil İbrahim ve Özel Ali, “Türkiye’de Ortaöğretim Coğrafya Derslerinde Teknoloji Kullanımı”, **Marmara Coğrafya Dergisi**, S: 15(2007), s.37-54.
- DÜZGÜN Şükrü, **İnsanda Gelişim ve Öğrenme**. Eser Ofset, Erzurum: 2002.
- EKİZ Durmuş, **Bilimsel Araştırma Yöntemleri**, Anı Yayıncılık, Ankara 2009.

- ERKAN Semra ve KIRCA Aylin, “Okul Öncesi Eğitimin İlköğretim Birinci Sınıf Öğrencilerinin Hazır Bulunuşluluklarına Etkisinin İncelenmesi”, **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, S: 38 (2010), s. 94-106.
- GÖÇER Ali, “Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Türkçe Öğretimi Bakımından Öğretmenlik Mesleğine Hazır Bulunuşluluk Düzeyleri (Niğde Örneği)”, **Çağdaş Eğitim Dergisi**, S: 33 (2008), s. 5-13.
- GÜLEÇ Selma ve ALKIŞ Seçil, “Öğretmenlerin Sınıf Ortamında Kullandıkları Davranış Değiştirme Stratejileri”, **Eğitim Fakültesi Dergisi**, S: 18/2 (2004), s.247-266.
- KAZU Hilal ve YEŞİLYURT Etem, “Öğretmenlerin Öğretim Araç-Gereçlerini Kullanım Amaçları”, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S: 18/2 (2008), s.175-188.
- KÜÇÜKAHMET Leyla, **Öğretimde Planlama ve Değerlendirme**. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2003.
- ÖZDEMİR Asım, “Sağlıklı Okul İkliminin Çeşitli Görünümleri ve Öğrenci Başarısı”, **Kastamonu Eğitim Dergisi**, S: 10/1 (2002), s.39-46.
- ÖZGAN Habib ve TEKİN Aykar, “Öğrencilerin Hazır bulunuşluluk Düzeylerinin Sınıf Yönetimine Etkisine Yönelik Öğretmen Görüşleri”, **Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S: 8/15 (2011), s.421-434.
- SARPKAYA Pınar, “Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Velilere Göre Resmi Liselerdeki Öğrenci Disiplin Sorunlarının Nedenleri”, **Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 22/2 (2007), s.110-121.
- SENEMOĞLU Nuray, **Gelişim Öğrenme ve Öğretim-Kuramdan Uygulamaya**. Gazi Kitabevi, Ankara: 2002.
- ŞAMA Erdoğan ve TARIM Kürşat, “Öğretmenlerin Başarısız Olarak Algıladıkları Öğrencilere Yönelik Tutum ve Davranışları”, **Türk Eğitim Bilimleri Dergisi**, S: 5/1 (2007), s.135-154.
- TAŞ Halil İbrahim, **Coğrafya Eğitimi**. Aktif Yayınevi, İstanbul 2007.
- UNUTKAN Özgül Polat, “5-6 Yaş Çocuklarının Yaşadıkları Evin Yapısının İlköğretime Hazır Bulunuşluluk Düzeyine Etkisi”, **Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, S: 24 (2007), s. 43-54.
- ÜNAL Menderes ve ÖZDEMİR M. Çağatay, “Eğitim Fakültelerinde Ortak Ders Olarak Okutulan Yabancı Dil Derslerinde Öğrencilerin Bilişsel Hazır Bulunuşluluk Düzeylerinin Akademik Başarıya Etkisi”, **Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi**, S: 9 (1) (2008), s. 13-22.
- YANGIN Banu, “Okul Öncesi Eğitim Kurumlarındaki Altı Yaş Çocuklarının Yazmayı Öğrenmeye Hazır Bulunuşluluk Durumları”, **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, S: 32 (2007), s. 294-305.
- YAZICI Kubilay, “Sosyal Bilgilerde Kullanılan Görsel Araçlar: Haritalar-Küreler, Resimler, Tablolar ve Grafikler”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S: 15 (2006), s.651-662.
- YENİLMEZ Kürşat ve KAKMACI Özlem, “İlköğretim Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Matematikteki Hazır Bulunuşluluk Düzeyi”, **Kastamonu Eğitim Fakültesi Dergisi**, S: 16 (2) (2008), s. 529-542.

YILDIRIM, Ali ve ŞİMŞEK Hasan, **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2006.

YOLCU Enver, "Sınıf Öğretmeni Adaylarının Sanata İlişkin Dersler Bağlamında Hazır Bulunuşluk Düzeylerinin İncelenmesi", **The First International Congress of Educational Research, Educational Research Association**, Çanakkale: 1-3 May 2009.